

УДК 372.881.1

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/93-1-51>

Тетяна БУХІНСЬКА,

orcid.org/0000-0001-6190-5901

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
(Чернівці, Україна) *t.buhinska@chnu.edu.ua*

Леся ГЛАДКОСКОК,

orcid.org/0000-0002-6447-4729

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
(Чернівці, Україна) *l.hladkoskok@chnu.edu.ua*

Ірина МУРАДХАНЯН,

orcid.org/0000-0003-4677-0986

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
(Чернівці, Україна) *i.muradhanayan@chnu.edu.ua*

СТРАТЕГІЇ ІНТЕГРАЦІЇ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ОБІЗНАНОСТІ ПРИ ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У сучасному глобалізованому просторі, де інтенсивні міжкультурні контакти стали звичним елементом професійної та повсякденної взаємодії, ефективна міжкультурна комунікація набуває статусу ключової компетентності, особливо в умовах зростання ролі англійської мови як універсального засобу міжнародного спілкування. Змінювані соціокультурні реалії зумовлюють необхідність формування в здобувачів освіти не лише лінгвістичних умінь, а й здатності інтерпретувати й адекватно реагувати на культурно обумовлені моделі поведінки, цінності та комунікативні норми. У цьому контексті дослідження спрямоване на всебічний аналіз сучасних підходів до інтеграції міжкультурної комунікативної компетентності у навчальні програми з англійської мови, систематизацію ефективних методів і визначення педагогічних умов, що сприяють розвитку культурної чутливості.

У статті розкрито теоретичні засади міжкультурної комунікації, простежено еволюцію наукових підходів до визначення її структури та змісту, а також обґрунтовано значення цього феномена для формування гармонійної мовної особистості, здатної до продуктивного діалогу в полікультурних спільнотах. Значну увагу приділено аналізу інноваційних методичних прийомів, спрямованих на активізацію навичок культурної спостережливості, емпатії та рефлексії. Серед них розглянуто проєктні технології, міжкультурні кейси, симуляційні вправи, роботу з автентичними мультимодальними ресурсами та цифровими платформами, що моделюють реальні комунікативні ситуації. Окремо підкреслено роль критичного осмислення стереотипів і культурних асиметрій, що часто стають джерелом комунікативних бар'єрів.

Практичні результати дослідження демонструють потребу у системній інтеграції міжкультурного компонента в навчальні плани, підготовці викладачів до роботи з культурним різноманіттям та створенні освітнього середовища, яке стимулює відкрите міжкультурне співробітництво. Зроблено висновок про необхідність переорієнтації викладання англійської мови з лінгвоцентричної моделі на комунікативно-культурологічну, що забезпечує формування готовності студентів до ефективної взаємодії в глобальному суспільстві, де культурна компетентність стає не менш важливою, ніж мовна.

Ключові слова: міжкультурна комунікація, англійська мова, крос-культурна компетентність, література, методика викладання.

Tetiana BUKHINSKA,

orcid.org/0000-0001-6190-5901

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the Department of Foreign Languages for Humanities

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

(Chernivtsi, Ukraine) t.buhinska@chnu.edu.ua

Lesia HLADKOSKOK,

orcid.org/0000-0002-6447-4729

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the Department of Foreign Languages for Humanities Yuriy

Fedkovych Chernivtsi National University

(Chernivtsi, Ukraine) l.hladkoskok@chnu.edu.ua

Iryna MURADKHANIAN,

orcid.org/0000-0003-4677-0986

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the Department of Foreign Languages for Humanities

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

(Chernivtsi, Ukraine) i.muradhanyan@chnu.edu.ua

STRATEGIES FOR INTEGRATION OF INTERCULTURAL AWARENESS IN ENGLISH TEACHING

In the contemporary globalized environment, where intensive intercultural contacts have become a habitual element of both professional and everyday interaction, effective intercultural communication is gaining the status of a key competence, particularly in the context of the growing role of the English language as a universal means of international communication. The changing sociocultural realities necessitate the development of not only linguistic skills among learners, but also the ability to interpret and adequately respond to culturally conditioned patterns of behavior, values, and communicative norms. In this regard, the study aims to provide a comprehensive analysis of current approaches to integrating intercultural communicative competence into English language teaching programs, to systematize effective methods, and to identify pedagogical conditions that promote the development of cultural sensitivity.

The article explores the theoretical foundations of intercultural communication, traces the evolution of scholarly approaches to defining its structure and content, and substantiates the significance of this phenomenon for shaping a well-rounded linguistic personality capable of productive dialogue in multicultural communities. Considerable attention is devoted to the analysis of innovative methodological techniques aimed at enhancing cultural observation skills, empathy, and reflection. Among these are project-based technologies, intercultural case studies, simulation activities, and the use of authentic multimodal materials and digital platforms that model real communicative situations. The article also highlights the importance of critically examining stereotypes and cultural asymmetries, which often become sources of communicative barriers.

The practical findings of the study demonstrate the need for the systematic integration of the intercultural component into curricula, for preparing teachers to work with cultural diversity, and for creating an educational environment that encourages open intercultural collaboration. The study concludes that English language teaching must shift from a linguocentric model to a communicative and cultural one, ensuring that students develop the readiness for effective interaction in a global society where cultural competence becomes no less important than linguistic proficiency.

Key words: *intercultural communication, English language, cross-cultural competence, literature, teaching methodology.*

Постановка проблеми. Міжкультурна комунікація – це відносно нова галузь досліджень у сфері комунікації, але за останні роки вона стрімко розвивається. Глобалізація в сучасному світі стирає традиційні культурно-географічні кордони, і в ході цього процесу англійська мова, яка почала виразно домінувати в планетарному масштабі, поступово перетворюється з простого засобу міжнародного спілкування на інструмент культурної інтеграції. «У сучасному комунікативному про-

сторі англійська мова має статус мови міжнародного спілкування. Це зумовлено передусім її вживаністю: англійську мову визнано офіційною в понад 60 країнах світу. Економічний успіх англійської мови посприяв узвичаєнню її в різних сферах людського життя: у науці, політиці, економіці, спорті, культурі, інформаційних технологіях, моді, сфері дозвілля та ін. Англійська мова впевнено утвердилася як мова науки й засобів масової інформації» (Баган, 2020: 38). Однак навіть ефек-

тивне володіння мовою не гарантує повноцінної комунікації, якщо в діалозі не враховуються культурні особливості співрозмовника. Так, важко не погодитися з Е. Холлом, що без розуміння та ідентифікації з певною культурою неможливі ані людські зв'язки, ані усвідомлення особистої ідентичності (Hall, 1976). Іншими словами, проблема полягає в тому, що при викладанні англійської мови усе ще недостатньо враховується культурний контекст її історичного функціонування, що призводить не лише до непорозуміння і переносу стандартів мислення реципієнта на англійський національний образ світу, а й до формування в дискурсі спілкування справжніх комунікативних бар'єрів.

Отже, викладання іноземної мови – це не лише передача граматичної інформації, а й перспектива розуміння широкого контексту функціонування цієї мови, засвоєння цінностей, нормативів та поведінкових моделей іншої культури. Викладання іноземної мови, по суті, мусить адаптувати мовлення до тієї чи іншої конкретної соціокультурної ситуації, розвивати здатність до інтерпретації певних невербальних сигналів англомовного матеріалу, вміння розпізнавати його культурні коди. І тому ключовим завданням у процесі викладання англійської мови має бути також формування крос-культурної компетентності.

Метою статті є аналіз ролі міжкультурної комунікації у процесі вивчення англійської мови та визначення ефективних методів формування крос-культурної компетентності.

Аналіз досліджень. Питання культурної комунікації у процесі вивчення іноземної мови активно досліджується зарубіжними і українськими науковцями, хоча слід визнати, що вітчизняна науково-методична думка тут в основному слідує за західними ініціативами й зазвичай обмежується проблемами вивчення самої лише англійської мови, що, звичайно ж, слід вітати як переконливу ознаку розриву зі сталими стереотипами попередніх поколінь, але не знімає низки відповідних проблем у перспективі.

В англомовній науково-методичній літературі поняття «міжкультурна компетентність» має різноманітну інтерпретацію й формулювання («intercultural competence», «intercultural communicative competence», «cultural sensitivity», «global competence» тощо).

У колективній монографії «Cross-Cultural Communication: Theory and Practice» («Крос-культурна комунікація: теорія і практика») подано розширений огляд міжкультурних варіацій у комунікації, які розглядаються як комунікації між

різними культурами та комунікація між людьми, що належать до різних культур. Книга містить розділи, що стосуються структури та розвитку міжкультурної та міжкультурної комунікації. Автори розглядають міжкультурну комунікацію як процес, що вимагає уважності, адаптації та емпатії; обґрунтована тут модель «mindfulness» (усвідомленість) стала основою для багатьох освітніх програм у США та Європі (Cross-Cultural Communication 2003).

У книзі Г. Хофстеде (Hofstede) «Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations Across Nations» («Наслідки культури: порівняння цінностей, поведінки, інституцій та організацій різних країн») описано шість ключових культурних вимірів національних культур (дистанція влади, індивідуалізм проти колективізму, маскуліність проти феміністності, уникнення невизначеності, довгострокова орієнтація проти короткострокової та потурання своїм бажанням проти стриманості) як «ментальні програми», що розвивалися в ранньому дитинстві кожної особистості, але потужно впливають на суспільства та організації в усьому світі (Hofstede, 2001). Ця інформація, безумовно, впливає на формування та при вивченні аксіології іноземної, зокрема англійської, культури.

У праці М. Бирама (Byram) «Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence» («Викладання та оцінювання міжкультурної комунікативної компетентності») цей термін означає здатність до критичної культурної рефлексії, розуміння себе як представника певної культури, а також вміння вести діалог між ціннісно різними позиціями. Автор пропонує концепцію міжкультурної компетентності, яка включає знання, навички, ставлення та критичне осмислення культурних відмінностей (Byram, 1997).

У розвідці С. Ріяна (Ryan) «Developing Intercultural Competence: recognizing the minimization effect» («Розвиток міжкультурної компетентності: визнання ефекту мінімізації») показано, що міжкультурна комунікація зосереджується на вивченні відмінностей, і що саме з цього ракурсу, ми можемо найкраще розвинути чутливість до різних культурних норм та цінностей та до підвищення міжкультурної компетентності (Ryan, 2020).

У книзі К. Рісейджер (Risager) «Language and Culture Pedagogy: From a National to a Transnational Paradigm» («Педагогіка мови та культури: від національної до транснаціональної парадигми») пропонується нова педагогіка мови та культури, яка завершує традицію розглядати мову як частину замкнутого

національного всесвіту культури та починає розглядатися себе як галузь, що діє у складному та динамічному світі, що характеризується транснаціональними маркерами (Risager, 2007).

Д. Деадорф (Deardorff) у праці «Identification and assessment of intercultural competence as a student outcome of internationalization» («Визначення та оцінювання міжкультурної компетентності як результату інтернаціоналізації студента») включає до ситуації елементи особистісного розвитку, установки до розуміння «іншості» та готовність до поведінкової адаптації, а також ставить проблему застосування відповідних методів оцінювання міжкультурної компетентності (Deardorff, 2006).

К. Крамсч (Kramersch) цілком справедливо у процесі викладання мови приділяє величезну увагу в міжкультурному спілкуванні творам художньої літератури, найперше поезії; ця авторка підкреслює, що мова завжди вбудована в культуру, і без її розуміння комунікація залишається поверхневою; твердження дослідника «Language is always embedded in culture, and without cultural understanding, communication remains superficial» («Мова завжди вбудована в культуру, і без культурного розуміння спілкування залишається поверхневим») стало ключовим у міжкультурній педагогіці (Kramersch, 1998: 11).

Проте, у сучасній українській педагогіці спостерігається, при достатньо високому рівні теоретичності й загальнопрофесійної компетентності, зосередженість на більш вузьких та конкретних проблемах міжкультурної комунікації. Достатньо зазначити, що в англomовній сфері репрезентовано переважно монографії, а вітчизняні вчені виступають зазвичай як автори статей, інколи, втім, дуже ґрунтовних.

Так, загалом вітається запозичення англiзмів, які сприймаються як вихід за межі колоніальної свідомості та залучення до цивілізованого світу. Зокрема англiзми кваліфікують як джерело збагачення українського молодіжного сленгу, що, втім, нерідко зумовлене елементарним бажанням молоді бути схожою на героїв західної масової культури (Чернікова, Смілик, 2009: 133). Однак це лише епізод культурної комунікації, причому остання здійснюється не на глибинному рівні, а достатньо поверхнево.

Ситуацію не виправляє й те, що, як відзначає О. Є. Мисечко у статті «Історико-логічний аспект проникнення англійських запозичень у сучасну українську мову», англomовні запозичення в основному залучають в українське мовлення численні дефініції, які несуть інформацію про спрямування

й характер сучасної цивілізації, а також – через посередництво англійської мови – багатьох інших, не-англomовних за походженням, європейських культурних сигніфікацій (Мисечко, 2000). Адже при цьому глибинні шари англійської (і європейської в цілому) духовної культури усе ще залишаються обділеними увагою – достатньо згадати, що у нашому викладанні англійської мови не особливо часто звучать імена класиків англійської чи американської літератури, але ж вони є одними з наріжних каменів культури в англomовному світі.

Водночас у розвідці М. П. Баган «Англiзація сучасного українськомовного комунікативного простору: причини, основні вияви та наслідки» відзначено не стільки потребу в розширенні культурологічного моменту викладання, скільки негативну тенденцію до змішування засобів українського та англійського словотвору, номінації та комунікації, а також висвітлено особливості вживання в сучасному українському мовленні невідповідних та невмотивованих англiзмів; показано також, що невмотивована англiзація комунікативного простору призводить до збіднення та викривлення лексики української мови (Баган, 2020).

Між тим у статті Чжан Цзін «Формування міжкультурної компетентності як складова професійної підготовки викладачів іноземних мов у ЗВО» правильно відмічено, що у контексті сучасних процесів глобалізації та активного міжкультурного обміну особлива увага приділяється ролі викладача як культурного посередника, здатного ефективно взаємодіяти у полікультурному освітньому середовищі (Чжан Цзін, 2025: 167).

Л. Морозовська, Н. Стрелок та Ю. Стахнич акцентують увагу на ролі художнього тексту як засобу формування крос-культурної компетентності й стверджують, що «літературний твір є сприятливим матеріалом для формування крос-культурної компетенції, оскільки художній текст національного літературного твору є осередком культурної пам'яті» (Морозовська, Стрелок, Стахнич, 2023: 165).

Отже, як можна зрозуміти навіть з такого поверхневого аналізу наукових розвідок, проблема вже привернула увагу багатьох дослідників і вона має різні аспекти.

Виклад основного матеріалу. Очевидно, що, попри наявність у сфері міжкультурної комунікації значної кількості теоретичних і методичних напрацювань, низка аспектів зазначеної проблеми залишається недостатньо дослідженою, особливо ж на вітчизняних теренах. Тут варто зазначити кілька напрямів дослідження: а) адаптація аксіології іноземних культур; б) активізація матеріалу

зарубіжної художньої літератури у вивченні іноземної мови; в) адаптація наших навчальних програм до культурного різноманіття слухачів відповідних курсів; г) інтенсифікація функції ігрових методик у розвитку крос-культурної компетентності. Усі ці аспекти загальної проблеми є предметом аналізу в нашій статті.

Очевидно, що інтеграція культурного компонента в освітній процес часто обмежується поверхневим ознайомленням із традиціями та святами англomовних країн, без глибокого аналізу соціокультурних моделей поведінки, етикету, ціннісних орієнтацій.

З нашої точки зору, глибоке ознайомлення з культурою англomовних країн можна ефективно ввести в курс викладання англійської мови, використовуючи проектну методику. Це можуть бути міні-проекти, підготовлені індивідуально. Тематика може бути пов'язана з поясненнями ключових культурних концептів Англії та США. Важливо, щоби студенти не лише пояснили значення фразеологізму (колокації), але і навели приклади з культури відповідної країни (це може бути кінострічка, книга, матеріал зі ЗМІ, певний кейс з бізнесу чи спортивного життя тощо). Наведемо приклади таких міні-проектів, які ми застосовували у власній практиці при вивченні курсу «Комунікативний практикум зі спеціальності». Розпочнемо з Великої Британії. Для аналізу культурних концептів Британії можна запропонувати наступні ідіоми (сталі словосполучення), які водночас виражають важливі культурні концепти: *Fair Play, The Stiff Upper Lip, Community Spirit, Tea Time Talks, British Politeness, Keep Calm and Carry On* тощо. Подібні міні-проекти можна використати і для розмови про Сполучені Штати Америки. Орієнтовна тематика: *The American Dream, The melting pot, National Symbols, Humor and Irony in American Life, Make it big* тощо. Формами звітності для подібних міні-проектів можуть бути: усний виступ, підготовка презентації, виготовлення постеру (створення колажу) тощо. Залежно від факультету, на якому викладається дана дисципліна, завдання може бути більш орієнтоване на конкретні спеціальності. Наприклад, на філологічному факультеті можна запропонувати пошук етимології виразу, а приклади добирати лише з літературних творів; на економічному факультеті можна запропонувати знайти приклади вживання виразу у рекламі або при бізнес-активностях тощо. Подібні міні-проекти стають гарним містком до дискусії щодо подібностей (відмінностей) між різними культурами або порівняння функціонування цих концептів у старі часи та у сьогоденні.

Окремо зупинимося на використанні літературних творів, що може бути ефективним не лише для філологів. Саме художні твори зокрема здатні не лише розширити словниковий запас, а й сформувати емоційне розуміння іншої культури, однак їх потенціал часто недооцінюється, а вплив художніх текстів на формування культурної чутливості не завжди враховується при складанні навчальних програм та форм роботи. Тим не менш, література як засіб активізації культурної чутливості не повинна залишатися поза увагою, оскільки вона має цілу низку переваг. Художній текст є дуже потужним інструментом формування культурної чутливості: література дозволяє студенту культурно самовизначитися, розширити соціокультурний простір, сформувати емоційне розуміння іншої культури. Адже класичні твори англomовної літератури – від Шекспіра до Моррісона – відкривають студентам доступ до глибин англійської ментальності: до соціально-психологічних конфліктів історичних контекстів, культурних кодів.

Тут так само можна підібрати ключові фігури з англійської та американської літератур, які репрезентують важливі для кожної культури цінності. Оскільки ми говоримо про вивчення англійської мови, а не повноцінний курс літератури, то варто зосередитися на тих текстах, що вже відомі студентам (з шкільної програми, кінострічок тощо), аби не відволікатися на переказ фабули твору. У процесі заняття ми працюємо з окремими фрагментами текстів. Важливо пам'ятати: «у цьому контексті необхідно подолати ставлення до тексту як до об'єкта аналізу та сформувати цілісну картину світобудови іншої культури через аналіз та переклад художнього тексту» (Морозовська, Стрелок, Стахнич, 2023: 164). Для розмови про британську культурну традицію можна використати наступні ідеї. Наприклад, уривок з твору Діккенса «*A Christmas Carol*» дозволяє вести розмову про британські моральні та соціальні цінності (*kindness, family, generosity, charity, forgiveness* тощо), охарактеризувати поняття «*Christmas spirit*» та пов'язану з цим лексику (*Christmas pudding, mistletoe, Carol singers* тощо). Ці види роботи можуть завершитися дискусією на теми: «*How does Dickens' "A Christmas Carol" shape the British understanding of kindness and social responsibility?*», «*What does "Christmas spirit" mean for you today – and how does it connect with Dickens's vision?*», «*If Scrooge lived today, what would his lesson be?*», «*How did Dickens influence the way Christmas is celebrated in Britain today?*», «*Is money a measure of success?*» etc. Один з найкращих текстів, що репрезентують американські соціокультурні реалії, на нашу думку, – твір Фіцджеральда

«*The Great Gatsby*». Він дозволяє працювати з такими ключовими культурними концептами, як: *American Dream, freedom, self-made man, success* тощо. Обговорення значення цих слів (виразів) може призвести до пошуку відповідей на питання, які, з одного боку, дозволяють поглибити знання про американське суспільство, а з іншого – показати актуальність роману для сьогодення: «*What is the American Dream – hope or illusion?*», «*How does “The Great Gatsby” reflect 1920s American society?*», «*Is success measured by love, fame, or money?*», «*If Gatsby lived today, would he be a social media influencer?*», «*How does “The Great Gatsby” reflect the values and contradictions of modern America?*», «*What makes the American Dream both inspiring and dangerous?*» тощо. Очевидно, що робота над літературними творами органічно може поєднуватися з охарактеризованими нами вище міні-проєктами.

Звісно, неможливо у рамках однієї статті охарактеризувати усі методичні прийоми, що дозволяють сформулювати навички міжкультурної комунікації. Зупинимося ще на одному важливому аспекті – формуванні *крос-культурної компетентності*, яка виступає зазвичай як освітня мета, причому ефективним інструментом культурної інтеграції є *ігрові методики*. Та, хоча різноманітні ігри безсумнівно сприяють активному засвоєнню матеріалу, їхній вплив на міжкультурне порозуміння ще не систематизовано, а роль ігрових методик у розвитку крос-культурної компетентності потребує подальшого обґрунтування та практичної розробки. Ігрові методики, зокрема рольові ігри, симуляції, мовні ігри, сприяють розвитку когнітивних і соціолінгвістичних навичок. Вони дозволяють моделювати реальні комунікативні ситуації, адаптовані до культурного контексту. Як вже наголошувалося, зокрема, що культурна обізнаність формується через активну участь, а не пасивне сприйняття (Tomalin & Stempleski, 1993: 27). Так само й М. Бірам пропонує модель міжкультурної компетентності, яка включає знання, навички, ставлення та критичне осмислення і є основою для створення навчальних програм, орієнтованих на культурну інтеграцію (Byram, 1997).

Прикладом ігрової методики тут може бути гра «*Соціокультурний детектив*», яка дозволяє ознайомитися (перевірити) з культурними феноменами різних країн, їх стереотипами, а також принагідно поповнити словниковий запас та потренувати усне мовлення. Для гри потрібно розділити студентів мінімум на дві групи, кожна з яких представляє певну країну й отримує набір карток з фактами/стереотипами (свята, традиції, субкультури, знамениті письменники тощо) та пов'язаними з цим

фактом/стереотипом виразами. Частина інформації на картках недостовірна або лише частково правдива. Відповідно, мета гри – відсортувати правдиву інформацію від неправдивої. Щоби отримати додаткову інформацію, можна ставити питання. Наведемо кілька прикладів тверджень щодо британської культури, які можуть бути використані у цій грі: «*In the UK, it's very common to engage in small talk about the weather, as it's a safe and neutral topic*» (True), «*The traditional British breakfast always includes a full English breakfast with bacon, eggs, sausages, beans, and toast, even on weekdays*» (False), «*British people always drive on the right side of the road*» (False) тощо. Подібна гра дозволяє перейти від пасивного алгоритму навчання до активного, навіть імерсивного. Ще одна перевага такої гри – вона легко адаптується під будь-яку тематику (стереотипи, британські (американські) свята або дивні звички тощо) і може бути різною по тривалості.

Висновки. Отже, в умовах глобалізованого світу викладач англійської мови повинен не лише розширювати лексикон здобувача освіти та навчати його граматичних норм, але й формувати здатність до культурного діалогу. Міжкультурна комунікація є не менш важливим елементом у процесі вивчення англійської мови, ніж суто лінгвістичні навички. Вона охоплює не лише лінгвістичну компетентність, а й здатність до інтерпретації культурних кодів та адаптації до соціокультурного контексту, розуміння невербальних сигналів та поведінкових норм. Формування крос-культурної компетентності потребує системного підходу, що включає:

- інтеграцію культурного компонента в навчальні програми;
- використання художніх текстів як джерела культурної інформації;
- застосування ігрових методик для моделювання реальних комунікативних ситуацій;
- адаптацію освітнього процесу до культурного різноманіття студентів.

Зазначимо також, що залишається проблемою для викладачів, особливо в умовах міжнародних освітніх середовищ, адаптація навчальних програм до культурного різноманіття студентів, оскільки необхідно враховувати культурні очікування, стилі навчання, комунікативні норми студентів різних спеціальностей.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці практичних моделей навчання, що враховують культурні особливості студентів, створенні міжкультурних освітніх платформ, а також у проведенні емпіричних досліджень ефективності різних методик формування крос-культурної компетентності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баган М. П. Англiзація сучасного українськомовного комунікативного простору: причини, основні вияви та наслідки. *Українська мова*. 2020. № 1 (73). С. 38-53.
2. Мисечко О. Є. Історико-логічний аспект проникнення англійських запозичень у сучасну українську мову. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2000. № 5. С. 58-62.
3. Морозовська Л., Стрелок Н. В., Стахнич Ю. С. Англomовна крос-культурна комунікація здобувачів вищої освіти. *Вісник науки та освіти*. 2023. № 6 (12). С. 162-176.
4. Чернікова Л. Ф., Смілик Т. І. Англiцизми в сучасній українській мові. *Культура народів Причорномор'я*. 2009. № 152. С. 129-133.
5. Чжан Цзін. Формування міжкультурної компетентності як складова професійної підготовки викладачів іноземних мов у ЗВО. *Теорія і методика професійної освіти*. 2025. Вип. 85. Том 2. С. 167-173.
6. Byram M. Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. Clevedon: Multilingual Matters, 1997. 124 p.
7. Cross-Cultural Communication: Theory and Practice / Ed. W. Gudykunst. London – New Delhi – Thousand Oak: Sage, 2003. 302 p.
8. Deardorff D. K. Identification and assessment of intercultural competence as a student outcome of internationalization. *Journal of studies in international education*. 2006. № 10 (3). P. 241-266. <https://doi.org/10.1177/1028315306287002>
9. Hall E. T. Beyond Culture. Denver: Anchor Press. Knopf Doubleday Publishing Group. 1976. 320 p.
10. Hofstede G. Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations Across Nations. Thousand Oaks: Sage Publications, 2001. 596 p. [https://doi.org/10.1016/S0005-7967\(02\)00184-5](https://doi.org/10.1016/S0005-7967(02)00184-5)
11. Kramsch C. Language and Culture / Ed. H. G. Widdowson. Oxford: Oxford University Press, 1998. 71 p.
12. Risager K. Language and Culture Pedagogy: From a National to a Transnational Paradigm. Clevedon – Buffalo – Toronto: Multilingual Matters, 2007. 270 p.
13. Ryan S. B. Developing Intercultural Competence: recognizing the minimization effect. *Journal of Yamagata University, School of Humanities and Social Sciences*. 2020. № 17. P. 59-69.
14. Tomalin B., Stempleski S. Cultural Awareness. Oxford University Press, 1993. 308 p.

REFERENCES

1. Bahan M. P. Anhlizatsiia suchasnoho ukrainskomovnoho komunikatyvnoho prostoru: prychyny, osnovni vyjavy ta naslidky. [The anglicization of the modern Ukrainian-language communicative space: causes, main manifestations, and consequences]. *Ukrainska mova*, 1(73), 38–53. [in Ukrainian].
2. Mysechko O. Ye. Istoryko-lohichniy aspekt pronyknennia anhliskykh zapozychen u suchasnu ukrainsku movu. [The historical and logical aspect of the penetration of English borrowings into the modern Ukrainian language]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka*. 2000. № 5. S. 58-62. [in Ukrainian].
3. Morozovska L., Strelok N. V., Stakhnych Yu. S. Anhlomovna kros-kulturna komunikatsiia zdobuvachiv vyshchoi osvity. [English-language cross-cultural communication among higher education students]. *Visnyk nauky ta osvity*. 2023. № 6 (12). S. 162-176. [in Ukrainian].
4. Chernikova L. F., Smilyk T. I. Anhlitsyzmy v suchasni ukrainskii movi. [Anglicisms in modern Ukrainian]. *Kultura narodov Prychornomoria*. 2009. № 152. S. 129-133. [in Ukrainian].
5. Chzhan Tszin. Formuvannia mizhkulturnoi kompetentnosti yak skladova profesiinoi pidhotovky vykladachiv inozemnykh mov u ZVO. [The development of intercultural competence as a component of professional training for foreign language teachers in higher education institutions]. *Teoriia i metodyka profesiinoi osvity*. 2025. Vyp. 85. Tom 2. S. 167-173. [in Ukrainian].
6. Byram, M. (1997). Teaching and assessing intercultural communicative competence. Multilingual Matters.
7. Gudykunst, W. (Ed.). (2003). Cross-cultural communication: Theory and practice. Sage.
8. Deardorff, D. K. (2006). Identification and assessment of intercultural competence as a student outcome of internationalization. *Journal of Studies in International Education*, 10(3), 241–266. <https://doi.org/10.1177/1028315306287002>
9. Hall, E. T. (1976). Beyond culture. Anchor Press/Knopf Doubleday Publishing Group.
10. Hofstede, G. (2001). Culture's consequences: Comparing values, behaviors, institutions and organizations across nations. Sage Publications. [https://doi.org/10.1016/S0005-7967\(02\)00184-5](https://doi.org/10.1016/S0005-7967(02)00184-5)
11. Kramsch, C. (1998). Language and culture (H. G. Widdowson, Ed.). Oxford University Press.
12. Risager, K. (2007). Language and culture pedagogy: From a national to a transnational paradigm. Multilingual Matters.
13. Ryan, S. B. (2020). Developing intercultural competence: Recognizing the minimization effect. *Journal of Yamagata University, School of Humanities and Social Sciences*, 17, 59–69.
14. Tomalin, B., & Stempleski, S. (1993). Cultural awareness. Oxford University Press.

Дата першого надходження рукопису до видання: 26.11.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 10.12.2025

Дата публікації: 30.12.2025